

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 929.52Petronio
930.2(497.472Piran)"15"

Prejeto: 15. 6. 2021

Darja Miheličred. prof. dr., znanstvena svetnica v p., Murnikova ul. 18, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: mihelic@zrc-sazu.si

H genealogiji piranskega intelektualca 16. stoletja

Almerigo Petronio in njegova družina

IZVLEČEK

V popisu zapuščine premožnega Pirančana Almeriga Petronija, zabeleženem konec 16. stoletja, je zavedenih tudi dobrih 360 knjig in rokopisov. Za (primorska) mesta na Slovenskem je tak katalog enot zasebne knjižnice unikaten, zato si prispevek zastavlja vprašanje, kdo je bil pokojnik, ki ga moremo šteti za predstavnika intelektualne elite njegovega časa, in opiše genealogijo njegove družine v 16. stoletju.

KLJUČNE BESEDE

16. stoletje, Piran, družina Petrogna, družina Petronio, družina Caldana, zapuščinski inventar, dejavnost družine Petronio

ABSTRACT

A CONTRIBUTION TO THE GENEALOGY OF A SIXTEENTH-CENTURY INTELLECTUAL FROM PIRAN. ALMERIGO PETRONIO AND HIS FAMILY

The probate inventory of the wealthy Almerigo Petronio from Piran, recorded at the end of the sixteenth century, also states a list of over 360 books and manuscripts. Such a catalogue of units from a private library represents a unique specimen for Slovenian (Littoral) towns. The contribution therefore examines the identity of the deceased, who may be viewed as a representative of the intellectual elite of his time, and describes the genealogy of his family in the sixteenth century.

KEY WORDS

sixteenth century, Piran, Petrogna family, Petronio family, Caldana family, probate inventory, Petronio family activities

Uvodni razmislek

Pri raziskavah posameznikov in njihovih družin v času srednjega in zgodnjega novega veka se zgodovinska stroka osredotoča predvsem na eminentne osebnosti (zlasti na vladarje in papeže), ki so odločilno vplivale na zgodovinsko dogajanje. Na seznam tovrstnega raziskovalnega interesa so se v manjši meri uvrstili intelektualni in umetniški ustvarjalci, ki so v kulturni dediščini zapustili opaznejše sledi. V redkih primerih so pozornost raziskovalcev pritegnili izjemno uspešni poslovneži, katerih pomen je opazno pre-rasel lokalne okvire.¹

Ob preučevanju drugih vsebin iz zgodovine srednjeveškega Pirana so iz ohranjenih arhivskih notarskih zapisov priplavali na dan podatki o nekaterih mestnih prebivalcih, ki so bili pred stoletji opazni v utripu mestnega vsakdana, a so kasneje utonili v pozabo. Zanimanje so pritegnili s svojim poslovnim udejstvovanjem, pa tudi s pogostostjo in vsestranskostjo pojavljanja v zapisih. Pri brskanju po podatkih o njihovem življenju in dejavnosti ni šlo toliko za načrtno preučevanje posameznih družin, ampak bolj za sprotno, bolj ali manj slučajne raziskovalne vzgibe, ki so se izrazili v priložnostnih – zato časovno in glede na zajeto gradivo parcialnih ter v podrobnostih mestoma nepopolnih – študijah in njihovih objavah. Pri takem pristopu so od opaznih Pirančanov raziskavo svoje dejavnosti in sorodstva dosegli le redki naključni izbranci, vendar pa njihova dejavnost odpira širši pogled na nekdanje življenje v mestu.

Pred več kot štirimi desetletji je Janez Peršič ob preučevanju judov in kreditnega poslovanja v srednjeveškem Piranu² postal pozoren na dejavnost florentinskih bankirjev v mestu: družine Soldanieri³ in bankirja Franciscusa Benzinija.⁴ Raziskovalno pozornost je v 80. letih prejšnjega stoletja ob raziskavah neagrarnega gospodarstva srednjeveškega Pirana pred sredo 14. stoletja vzbudilo bogato dokumentirano poslovanje in življenje družin florentinskih doseljencev Peroni⁵ in beneške družine Caviano⁶ v Piranu. Na mednarodnem simpoziju Priče in pričevanja preteklosti (Koper, 24.–26. septembra 2009) je bil kot »pričevalec časa« podrobneje predstavljen piranski notar Dominicus Petenarius,⁷ »notar slavnega mejnega grofa Gregorija«⁸ (CP I, št. 177) kot najopaznejši med številnimi notarji, katerih zapisi so

se ohranili v piranskem arhivu. Njegovo gosje pero je popisalo kar 180 (ali 44 %) od omenjenih 411 listov ohranjenih piranskih notarskih sešitkov. Tematika simpozija Mestne elite v srednjem in zgodnjem novem veku med Alpami, Jadranom in Panonsko nižino (Ptuj, 27.–29. 5. 2010) je nadalje spodbudila raziskavo piranske družbene smetane, pri čemer je v popisih članov piranskega Velikega sveta⁹ zbudila pozornost družina Goina,¹⁰ katere potomec je bil kasneje tudi znani humanist Gian Battista Goina (Goineus, Goynaesus).¹¹ Ključni motiv raziskave družine Apollonio¹² je bil njen član po imenu Anoe. Bil je eden prvih dveh piranskih vicedominov (drugi je bil Nicolaus). Oseba s tem redkim imenom se v piranskih zapisih druge polovice 13. in prvih dveh desetletij 14. stoletja pogosto omenja, a največkrat brez vzdevkov in pridevkov, kar pomeni, da je bila splošno znana. Predstavlja pa uganko, saj je obdobje njenega pojavljanja predolgo za človeško življenje. Družina Apollonio, iz katere je Anoe izhajal, je bila ugledna, številne premožne družine, ki so v družbi utrjevale svoj ugled (na primer družini Peroni in Caviano), so se po družbeni lestvici povzpelle prav s sklepanjem zakonskih zvez z njenimi člani.

Novejši začetniški poskus raziskave preteklosti določene družine je zaključno delo *Družina Dapretto iz Pirana* avtorice Meri Viler, študentke tretjega letnika Fakultete za humanistične študije Koper Univerze na Primorskem.¹³

Predmet tega prispevka je predstavitev eminentne piranske družine Petronio (prvotno Petrogna).¹⁴ Razlog za to odločitev je naključna najdba posmrtnega popisa premoženja člana te družine s konca 16. stoletja,¹⁵ v katerega zapuščini je bilo kar dobrih 360 rokopisnih in tiskanih knjig. Za (primorska) mesta na Slovenskem je tak seznam (katalog) enot zasebne knjižnice unikaten,¹⁶ ni pa rečeno, da bo

⁹ *Libri consiliariorum* (poslej v navedkih: LC) 1; LC 2; za Veliki svet prim.: Pahor, Oblastni in upravni organi Pirana, str. 112.

¹⁰ Mihelič, Pristop k razpoznavanju.

¹¹ Gian Battista Goina (1514–ok. 1580), *sholar* v Bologni in Padovi. Kot zdravnik je v Piranu deloval do 1550, ko se je moral kot protestant zateči v Nemčijo. Pisal je o medicini, opisoval je Istro (*De situ Istriae libellus*), prim. Cavazza, Profil di Giovanni Battista Goineo; [https://www.treccani.it/enciclopedia/giovanni-battista-goineo_\(Dizionario-Biografico\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/giovanni-battista-goineo_(Dizionario-Biografico)/).

¹² Mihelič, Apollonio: družina.

¹³ Viler, *Družina Dapretto*.

¹⁴ Kot prvi od družine se 4. oktobra 1257 omenja Adalpero Dominico de Petrogna (Franceschi, *Chartularium Piranense*, št. 100). Prav bi bilo: Dominici, Adalpero je bil sin Dominica de Petrogna.

¹⁵ SI PAK PI 9, vicedominska knjiga 153, f(olii) 89v(erso)–22. Zapis je vzbudil pozornost ob iskanju podatkov o cenah v 16. stoletju. Na knjigo me je opozoril sodelavec piranske enote Pokrajinskega arhiva Koper Marjan Rožac, ki se mu iskreno zahvaljujem.

¹⁶ Seznami knjižnih fondov zasebnikov že za čas pred iznajdbo tiska v mediteranskem prostoru (tudi v Dalmaciji) niso redkost, vendar številčno močno zaostajajo za tistimi v lasti cerkvenih oseb.

¹ Tak primer je znani toskanski trgovec Francesco Datini iz Prata, ki je posloval širom po Evropi in zapustil bogat arhiv svoje dejavnosti (https://www.treccani.it/enciclopedia/francesco-datini_%28Dizionario-Biografico%29/).

² Peršič, *Židje in kreditno poslovanje*.

³ Peršič, Družina florentinskih bankirjev Soldanieri.

⁴ Peršič, Florentinec Franciscus Benzini.

⁵ Mihelič, Življenje in poslovanje nekaterih Peronijev.

⁶ Mihelič, Življenje in poslovanje nekaterih Cavianijev.

⁷ Mihelič, Piranski notar Dominik Petenarij.

⁸ Mišljen je oglejski patriarh Gregor di Montelongo (1251–1269), Franceschi, *Chartularium Piranense*, št. 177.

tako tudi ostalo, saj je velik del gradiva piranskega arhiva v podrobnostih še nepregledan, medtem ko je koprsko gradivo v Benetkah sicer popisano,¹⁷ a skoraj neraziskano. Znanstvenokritična objava celotnega dokumenta je v pripravi, vnaprej pa se je vredno ozreti na družinsko pokolenje imetnika knjižnice, ki ga moremo šteti za predstavnika intelektualne elite njegovega časa.

Raziskava se glede podatkov iz virov naslanja na rokopis zapuščinskega inventarja s konca 16. stoletja, na rokopisne popise članov piranskega Velikega sveta iz zadnjih dveh desetletij 14. in prve polovice 15. stoletja ter aktov njegovih izvoljenih uradnikov iz razdobja 1561–1562.¹⁸ Priteguje objavljene piranske statute z njihovimi kasnejšimi dopolnili¹⁹ in vizitacijski popis koprške škofije Agostina Valiera iz 1580,²⁰ seznam oporok piranskega arhiva²¹ in prepise iz matičnih knjig (knjige krščenih²² in umrlih²³) Škofijskega arhiva Koper (SAK).²⁴

K viru

Piranska enota Pokrajinskega arhiva Koper (SI PAK PI) hrani za obdobje 1325–1656/61 impozantno zbirko 170 vicedominskih knjig, ki so nasledile predhodne notarske sešitke. V notarskih kodeksih so zabeleženi skrajšani koncepti, v vicedominskih pa povzetki poslovnih dogovorov različnih vsebin. Vicedominske knjige sprva vsebinsko niso odstopale od notarskih, kasneje pa so se usmerjale na posamezne vsebine, na primer na zadeve v zvezi z nepremičninami. Kodeks 153 zajema razdobje 1538–1626. Vsebinsko je enoten: v njem so zbrani zapuščinski inventarji, podrobni popisi premoženja pokojnih posameznikov. Zapuščinski predmeti so v njih v veliki meri tudi cenovno ovrednoteni.²⁵ Pot do inventarja je potekala v dveh korakih. V pričakovanju svoje zadnje ure je dal testator zapisati oporoko, v kateri je navedel volila in njihove prejemnike ter določil komisarje – izvajalce svoje poslednje volje. Ti so po njegovi smrti pregledali njegovo zapuščino in poskrbeli za izpolnitev oporočiteljevih navodil; v primeru mladoletnih potomcev – dedičev pa so sestavili podroben popis – inventar celotne zapuščine. Z imetjem so nato gospodarili skrbniki, ob dosegu polnoletnosti dedičev pa so jim ga bili dolžni predati neokrnjenega.

Zapuščinski inventarji so – ob oporokah in ženitnih dogovorih – podatkovno izjemno bogati zapisi, saj slikajo rodbinske povezave ter omogočajo vpogled v premoženje posameznika, nekdanji način življenja, bivalno kulturo in miselnost, gospodarstvo okolja, nekdanjo toponomastiko in še in še. Hrvaški raziskovalci srednjega in zgodnjega novega veka so se že pred desetletji lotili sistematičnega objavljavanja in analiz tovrstnega gradiva,²⁶ pri nas pa je zanimanje za take objave precej mlačno.

V omenjenem piranskem rokopisnem kodeksu zbujajo pozornost imeniten inventarni popis zapuščine premožnega piranskega intelektualca, gospoda Almeriga Petronija, s konca 16. stoletja. Na enajstih listih (na 22 straneh) 89 verso – 100²⁷ v italijanščini in italijanizirani latinščini navaja pokojnikovo impozantno nepremično in premično imetje v Piranu, Umagu in Bujah. Gre za hiše, koče, kleti, skladišča, hleve, vinograde, nasade oljk, orna zemljišča, travnike, ribolovno območje in kristalizacijske bazene v solinah. Inventar v bivalnih in drugih objektih je podrobno popisano in v veliki meri ocenjen.

V drugi polovici zapisa se način beleženja besedila oblikovno spremeni. Od običajnega celovrstičnega, ki sega od levega do desnega roba strani, preskoči v dvokolonskega. Bežen pogled pokaže, da ta del zajema poimenski popis knjižnih enot (skupaj z nekaterimi rokopisnimi 362), ki so jih popisovalci našli v pokojnikovi zapuščini.²⁸ Vrednost knjig v zapisu ni navedena. Njihova vsebina je pestra: zajemajo teologijo, filozofijo, zgodovino, pravo, jezikoslovje, gramatiko, leposlovje, medicino, naravoslovje in vzgojo, avtorji pa so bodisi interpretirani antični klasiki ali sodobni eruditi, ki pa si pogosto nadevajo imena antičnih učenjakov. Knjige niso popisane po sodobnih bibliotekarskih pravilih; omenjena sta le njihov avtor ter skrajšan naslov. Pri splošnejših delih tudi avtorja ni, pri knjigah z daljšimi naslovi pa je včasih zaveden le smiselni povzetek naslova. Leto in kraj izida knjige nista navedena, kar onemogoča sledljivost konkretne publikacije. Knjige so namreč tedaj doživljale številne hkratne natisne in ponatis v različnih tiskarnah evropskih mest.²⁹ Med temi so imele vidno mesto Piranu bližnje Benetke, ki so politično, ekonomsko in kulturno obvladovale zahodni in južni del istrskega polotoka. Med popisanimi knjigami na listu 97

¹⁷ Majer, *Inventario*.

¹⁸ LC 1; LC 2; Acta consiliariorum.

¹⁹ Po objavi: Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*.

²⁰ Lavrič, *Vizitacijsko poročilo Agostina Valiera*.

²¹ SI PAK PI, Seznam oporok.

²² ŠAK Ž Pir, MKK 2, MKK 3.

²³ ŠAK Ž PIR, MKU 1, MKU 2a.

²⁴ Knjige so predmet raziskav Urške Bratož na ZRS Koper. Ljubezno mi je dala na razpolago izseke članov družine Petronio iz 16. stoletja po svojih prepisih in mi s tem naredila neprecenljivo uslugo, za katero se ji iskreno zahvaljujem.

²⁵ Eden od inventarjev izpred srede 16. stoletja je bil že pritegnjen za analizo tedanjih cen (Mihelič, Podatki o cenah; Mihelič, I quaderni dei vicedomini).

²⁶ Na primer: Stipišić, *Inventar dobara zadarskog patricija*; Stipišić, *Inventar dobara Mihovila suknara*; Budeč, *Inventar dobara šibenskog patricija*.

²⁷ Izvirno so desno zgoraj oštevilčene le desne strani, sicer pa je številčenje v knjigi mestoma nenatančno.

²⁸ Zapuščinski inventarji veljajo za pomemben vir za zgodovino knjig in knjižnic, prim. Seche, *Le fonti inventariali*; Weyrauch, *Nachlassverzeichnisse*.

²⁹ V Kopru naj bi nedokazano tiskali prve knjige že 1461, dokazano pa od 1620 do 1624. V Izoli naj bi glagolska tiskarna delovala pred 1482 (Ivančič, *Knjige iz 16. stoletja*), v Ljubljani pa tiskarna Janeza Mandelca od 1575 (Reisp, *Prvi (protestantski) tiskar*).

kodeksa zasledimo tudi *Flores latinitatis Iacobi Antonii Petronii Pyranensis*.

Raznolikost vsebin kaže, da imamo pri Almerigu opravka z interdisciplinarnim učenjakom (polimatom), kakršnih v sodobnem času ni več zaradi preobilice objav, ki v globalnem obsegu obravnavajo najrazličnejše finese problemov določene vede, kar onemogoča obvladljivost pregleda nad celotno knjižno béro. Če bi družina Petronio knjige kopičila nekaj generacij, bi bilo na mestu vprašanje, ali je pokojnik vsa dela poglobljeno prebral. V večini primerov gre za zgodnje tiske 16. stoletja, katerih večino je najverjetneje nabavil Almerigo sam. Redke knjižne enote so rokopisi, pri katerih gre za prepise izvirnikov. Nekatere knjige so omenjene kot že stare, odslužene in poškodovane od uporabe, brez platnic in delov besedila, kar kaže, da so bile nabavljene iz strokovnega zanimanja in ne kot vrednostna naložba.

Največ knjig iz Almerigove knjižnice je bilo natisnjenih v bližnji beneški metropoli, kjer so delovali številni izdajatelji in tiskarji. Mnogo knjig, navedenih v inventarju, je izšlo tudi v drugih italijanskih mestih: Rimu, Firenci, Bologni, Pisi, Lucci, Paviji, Milanu, Brescii, Mantovi, Ferrari, Padovi, Urbinu, Pesaru in Brixnu. Več izvodov je izviralo iz Francije: iz Lyona, Pariza in Straßburga, posamezni iz španske Sevilje in Burgosa, iz nizozemskega Antwerpna, z avstrijskega Dunaja, iz švicarskih Basla in Züricha ter iz številnih nemških mest: Köln, Frankfurt, Mainz, Nürnberg in Freiburg. Knjižni trg je bil razvejan, mali Piran – nedvomno še manj Koper – pa iz njega ni bil izvzet. Njegovi izobraženci so bili razgledani; imeli so pregled nad knjižnimi novostmi, premožni med njimi pa tudi materialne možnosti za nabavo knjig, ki so jih – sodeč po obravnavanem inventarju – s pridom izkoristili.

Iz knjižnega fonda, ki ga zrcali popis, je očitno, kakšno zanimanje je v piranskem in širšem okolju vladalo za klasične avtorje in njihova dognanja. Imena klasičnih piscev so v naši sodobni zavesti prisotna v mnogo večji meri kot imena humanističnih eruditov, ki so dela zaznali kot izjemno pomembna, jih prevedli, komentirali, izdali in natisnili ter njihovo poznavanje ohranili spominu kasnejših rodov.

Za prvi vtis raznovrstnosti besedil s področja teologije poskrbi knjiga nanizanih pridig rimskega duhovnika, cerkvenega učitelja sv. Hieronima, največjega latinskega cerkvenega očeta sv. Avgušтина, vplivnega milanskega škofa Avrelija Ambrozija, papeža Gregorja I., krščanskega filozofa in teologa Origena Aleksandrijskega, vzhodnega cerkvenega očeta, carigrskega patriarha sv. Janeza Zlatousta, angleškega benediktinca in zgodovinarja Bede Častitljivega, francoskega benediktinca, teologa Heirica iz Auxerra ter nemškega benediktinskega meniha Hayma iz Halberstadta, ki jih je zbral Alkuin, angleški diakon, učenjak in svetovalec Karla Velikega, ki je bil avtor dodanih treh knjig o Svetem Trojstvu.

V tem tematskem sklopu so med številnimi drugimi knjige že omenjenega sv. Avgušтина, sholastičnega teologa Petra Lombarda, filozofa, teologa in cerkvenega učitelja, dominikanca Tomaža Akvinskega, spis o skušnjavah sveta papeža Inocenca III., več del Erazma Rotterdamskega, knjiga o tridentinskem koncilu, življenja svetih očetov, evangeliji in več Marijinih oficijev.

Od filozofskih del je Almerigova knjižnica vključevala Platonova dela, ki jih je prevedel filozof, astrolog in zdravnik Marsilio Ficino, Aristotelovo knjigo o nebu in svetu z razlago Tomaža Akvinskega ter z dodatkom francoskega filozofa in teologa Petra iz Auvergna. Tu je omenjenih še več prevodov Aristotelovih del (*Etica, De physico auditu, Propositiones, Rhetoricorum artisque poeticae libri, Problemata*). Številna so dela Marka Tulija Cicerona (*De amicitia, De senectute, Paradoxa, Sententiarum, Rhetoricorum, La oratione ... a favore della legge Manilia, Epistolae familiares, Tusculanae questiones per Erasmum Roterodamum*) ter več filozofskih del Erazma Rotterdamskega. Med drugimi filozofskimi deli je v knjižnici stal Tertulijanov *Apologia adversus gentes*.

Od zgodovinarskih klasikov omenja popis rimskega pisatelja Valerija Maxima, Katilinovo in Iugurtovo vojno Gaja Sallustija Crispa s komentarji italijanskega humanista Lorenza Valle, prevod Plutarhovih *Vitae*, iz grščine v latinščino in iz latinščine v italijanščino (»volgare«), Plutarhove *De placitis philosophorum libri, De bello Judaico* Jožefa Flavija, *De gestis Romanorum* Lucija Annaea Flora in njegove povzetke iz Tita Livija, fragmente iz Tacita, ki jih je priredil nemški humanist Iohannes Rivius, Apijanove Državlanske vojne, Zgodovino Justina Frontina po zgodovinarju Pompeju Trogu, delo zgodovinarja Ammijana Marcellina, ki ga je priredil bolonjski literat Petrus Castellus, *Libro chiamato il Troiano in rima historiato* in *Ex gestis Romanorum Historiae*.

S pravnega področja je knjižnica vsebovala pravna besedila iz *Corpus iuris civilis* in *Corpus iuris canonici* – iz prvega Justinijanov kodeks, zbirko starejših cesarskih odredb od cesarja Hadrijana, tri knjige Digest s komentiranimi izvlečki iz del rimskih pravnikov in *Authenticae* ali *Novellae* ter zbirko Justinijanovih zakonov in odredb, iz drugega korpusa pa kanonska besedila po objavi Battista Tortija. V tem vsebinskem sklopu so številna dela razlagalcev raznih segmentov *Codex iuris civilis*: Balda Perusija de Ubaldis, Pavla de Castro, Angela de Aretino in Ioannesa Francisca Ozerija. Almerigo je imel med svojimi knjigami tudi pravni slovar (*Vocabularium iuris*) in *Statuta Terrae Pirani* – bodisi rokopis ali neznani zgodnji natis, saj je znana tiskana izdaja, ki jo je priredil Almerigov sorodnik Nicolaus Petronius, izšla šele po Almerigovi smrti, 1606.³⁰

³⁰ <http://hdl.handle.net/10077/20800>.

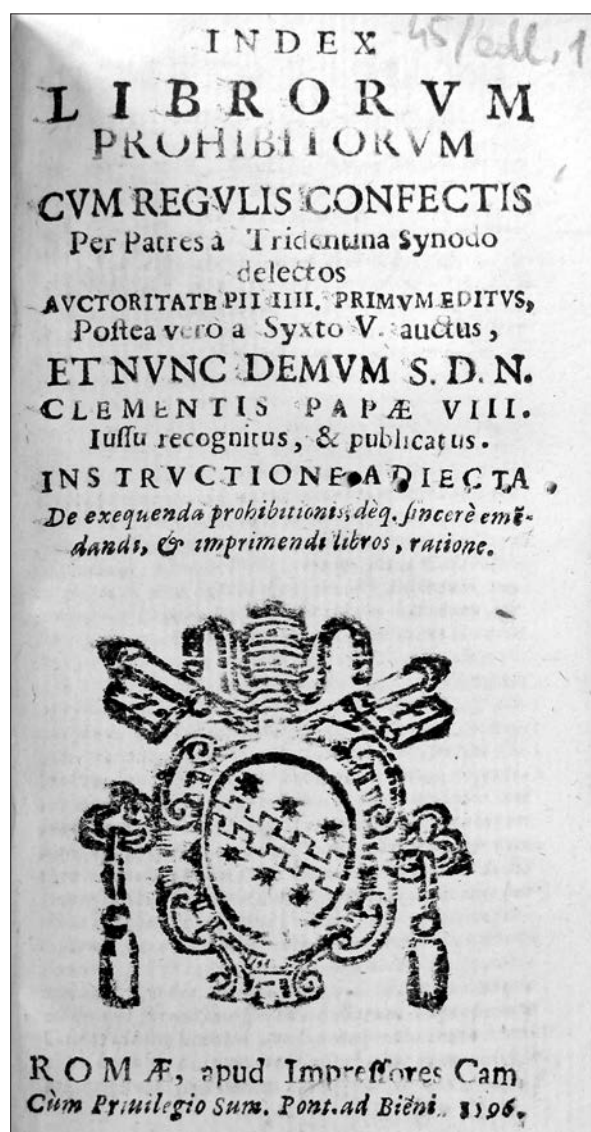
Erazem Rotterdamski (<http://zgodovina.si/erazem-rotterdamski/>).

Zanimanje za jezik je botrovalo nabavi literature na temo jezikoslovja: slovarjev, slovníc (več je izvodov Donata, latinskega pisca iz 4. stoletja), številnih objav o latinskih jezikovnih pravilih, retoriki in govoru ter več del o načinu pisanja pisem. *La libreria del Doni Fiorentino* se ponaša s tem, da beleži vse (?) italijanske avtorje s sto razpravami o njih.

Med literarnimi deli ne umanjajo Homerjeva Iliada (*Ilias*) v latinskem prevodu Lorenza Valle, neznano delo pesnika Teokrita iz Sirakuz, pesmi Tibula, Katula, Propertija s komentarjem, Virgilova *Bucolica* v več izvodih, *Georgica* in Eneida (*Aeneis*), več izvodov Ovidovih *Metamorfóz* (*Metamorphoseos*), njegovo delo *De arte amandi*, *Epistolarum heroidum*, delo rimskega pesnika in satirika etruščanskega porekla Aula Persija Flacca, dve deli pesnika Lukana, komentirano delo Horacija in Boccacciove Genealogije bogov. V knjižnici je bilo nekaj del Petrarke, Ariostove *Satire*, *Orlando innamorato* Mattea Maria

Boiarda, *Rinaldo Furioso* Francesca Tromba, knjigi o Tristanu avtorja Nicolòja de Agostini, ep *Morgante maggiore*, nekaj zbirk pesmi Pietra Bemba, komedije Publija Terentia Afra, *Tragicomedia* Fernanda de Rojas in Ezopove basni. Dve deli sta s področja glasbe: *Magnificat* za štiri glasove španskega renesančnega skladatelja Christóbala de Moralesa in tri knjige not za lutnjo skladatelja Gabriela Fallamera.

Impozantna je bera medicinskih in farmacevtskih knjig, ki daje slutiti, da je bil Almerigo po poklicu zdravnik. V njegovi knjižnici so objave Hipokratovih Aforizmov (*Aforismi*) z Galenovimi komentarji, medicinska dela zdravnika Polibija in Aula Cornelia Celsa, ki je vir glede diete, farmacije, zdravstva in zdravniškega znanja v rimskem svetu. Tu so izvlečki o mrzlici, ki jih je iz Hipokratovih in Galenovih knjig zbral Iacobus Sylvius ali Jacques Dubois, zbir celote Galenovih del in dela Avicenove knjige o zdravljenju. Dela številnih drugih avtorjev zadevajo

Seznam prepovedanih knjig Papeža Klementa VIII.

medicino na splošno, teoretsko medicino, anatomijo, kirurgijo, interne bolezni, kužno mrzlico, sifilis (*mal Francese, morbo Gallico*), zdravljenje raznih delov telesa, bolezni glave, apotekarstvo, zdravila in zdravilne rastline, recepte za pripravo zdravil, odvajala in navodila glede uživanja hrane. Avtorji niso bili ozko usmerjeni v medicino, ampak so poznali tudi naravoslovje, botaniko, alkimijo ter neredko filozofijo in teologijo, včasih so celo pesnili. Med njimi naj kot avtorje knjig iz inventarja izpostavimo prirejene objave Paula Aeginete, bizantinsko-grškega zdravnika iz 7. stoletja, ki je sestavil medicinsko enciklopedijo, arabsko-sirskega zdravnika krščanskega porekla iz 8. in 9. stoletja Giovannia Mesueja, ki je pisal o odvajalih, Iohannitija, prevajalca grških del o zdravilstvu v arabščino iz 9. stoletja, ter Dominica Gentilisa de Fulgineo, enega prvih evropskih zdravnikov, ki so se

v prvi polovici 14. stoletja lotili seciranja. V knjižnem fondu se omenja *Anatomia* Jacopa Berengarija da Carpi, najpomembnejšega anatoma pred Andreasom Vesaliusom. Inventar našteva dela francoskega zdravnika, kirurga in anatoma prve polovice 16. stoletja Jeana Tagaulta, profesorja anatomije in kirurgije Prospera Borgaruzzija, francoskega profesorja medicine, Antonija Guainerija, zdravnika iz prve polovice 15. stoletja, ki je objavil traktat o boleznih glave, uglednega anatoma in naravoslovca Gillauma Rondeleta, zdravnika in anatoma Nicolausa Masse, ki je pisal o kužnih mrzlicah, Jeana Fernela, francoskega zdravnika, matematika in astronoma, ki je vpeljal pojem fiziologije, zdravnika in prevajalca iz grščine Pietra Rostinija, ki je pisal o siflisu, Alfonsa Ferra, kirurga in specialista za venerične bolezni, zdravnika in alkimista Donata Antonija Altomare, ki je vpeljal novosti, povezane s starimi arabskimi metodami zdravljenja, zdravnika in alkimista Leonarda Fioravantija, belgijskega zdravnika, filozofa in literata Nicolausa Biesiusa, ki je umrl na Dunaju, ter matematika, astronoma, zdravnika, filozofa, fizika, astrologa in kockarja Hieronyma Castellioneja Cardana. Popis omenja dela o zdravlilih in zeliščih slavnega italijanskega zdravnika Antonija Musa Brassavola, ki je zdravil slavne osebnosti, nemškega zdravnika in botanika Leonharta Fuchsa, avtorja velike knjige o rastlinah in njihovi uporabi v medicini, delo o zdravljenju delov človeškega telesa od glave do peta nemškega zdravnika in botanika Valerija Corda, avtorja ene največjih farmakopej, ter knjigo nemškega teologa in pomembnega botanika Otta Brunsfelsa, če omenimo le del fonda s tovrstno tematiko.

S področja naravoslovja so v knjižnici našli mesto Plinijeva *Naturalis historiae* in njen prevod v florentinsko narečje ter *Historia mundi* istega avtorja. Med knjigami se omenja seznam poštnih postaj v Franciji, Španiji in Nemčiji ter sejmov po svetu. Almerigo je imel tudi zemljevid s starimi in sodobnimi imeni dežel, mest in gradov avtorja Carla Passija, literata iz Bergama. »Kratek« traktat opisuje imenitna mesta po svetu in v Italiji. Traktat o svatbah Sebastiana Fausta opisuje obrede, običaje in slovesnosti različnih starih ljudstev, dodani so tudi zakonski nauki iz Plutarha.

Številna dela obravnavajo različne druge tematike, od vojaških do trgovskih, ter različne govore in pisma. Nekaj je tudi vzgojne literature, na primer dva izvoda Dvorjana Baldassara Castiglioneja, *Trattato de Costumi* Giovannija della Casa ter satira *Lo Scolare* izpod peresa koprškega pravnikarja in literata Ottonella de'Belli. *Epulario* o banketih, sestavi jedi in namizju je bilo delo gurmana in kuharja Christofora di Messisbugo, tu so še opisi ravnanja žensk, življenjepisi, zbirke pregovorov in posvetila. Med njimi je zanimivo zlasti posvetilo Pavli ab Oberstain³¹ cesarju Maksimilijanu v pismu pravniku Carolu Ruinu iz

³¹ <http://www.vace.si/Simoniti.htm>.

1513, objavljeno 1541. Za časovno orientacijo v letu sta služila koledarja *Lunario* astronoma in matematika Giovannija Batista Carella in *Perpetual nuevo* duhovnika iz Sevilje Salvadorja Romàna Matamorosa. V knjižnici pa ni bilo novega koledarja, ki ga je februarja 1582 razglasil papež Gregor XIII. (* 7. januar 1502, Bologna, † 10. april 1585) z bulo *Inter gravissimas*.

Kje so popisane knjige končale, ne vemo, znana je le (predvidena) usoda devetih del Erazma Rotterdamskega, ki so v inventarju označena s križcem,³² ker so bila na seznamu prepovedanih knjig papeža Klementa VIII. (1592–1605), izdanem leta 1596;³³ namenili so jih sežigu (pēči – *furnus*) in jih izročili piranskemu gvardijanu (predstojniku minoritskega samostana sv. Frančiška v Piranu). V zaključku popisa je zabeleženo: *Nota, che li soprascritti libri al n° di 9 segnati in margine con la + sono prohibiti dall'indice di N. S. P. Clemente Ottauo, et suò forno consegnati al Reuerendo Padre Maestro Nicolò Sola guardiano di Pirano.*

³² Označene knjige (navedbe iz rokopisa so ležeče, v oklepaju naslovi knjig, povzeti po spletu): *Aldi Pii Manutii, et Erasmi Roterodami opuscula de octo orationis partium constructione* (Aldi Pii Manutii institutionum grammaticarum libri quatuor. Erasmi Roterodami opusculum de octo orationis partium constructione. Benetke, 1519); *Polidori Virgilii Vrbinati de inuentoribus rerum* (Polydori Vergilii De rerum inuentoribus libri octo. Benetke, 1499); *Erasmi Roterodami de conscribendis epistolis* (D. Erasmi Roterodami opus de conscribendis epistolis, quod quidam et mendosum, & mutilum aediderant, recognitum ab autore & locupletatum. Basel, 1522); *Enchiridion militis Erasmi Roterodami* (Enchiridion militis christiani, saluberrimis praeceptis refertum, autore Des. Erasmo Roterodamo. Benetke 1523); *Operum Diui Cecilii Cipriani episcopi ex recognitione Erasmi Roterodami* (Operum diui Caecilii Cypriani episcopi Carthaginensis volumen primum, ex recognitione D. Erasmi Roterodami. Köln, 1524; (volumen secundum. Köln, 1525)); *M T C Tusculanae quaestiones per Erasmum Roterodamum* (Marci Tullii Ciceronis Tusculanae quaestiones, per D. Erasmum Roterodamum diligenter emendatae, & scholiis illustratae. Basel, 1523); *De contentu mundi epistola Erasmi Roterodami* (D. Erasmi Roterodami de contemptu mundi epistola, quam conscripsit in gratiam ac nomine Theodorici Harlemei Canonici ordinis diui Augustini. Köln, 1523); *Erasmi Roterodami opuscula, cui titulus est moria in stultitiā in que pro contione loquitur* (Erasmi Roterodami Opusculum, cui titulus est Moria, idest Stultitia, quae pro concione loquitur. Benetke, 1515); *Erasmi Roterodami detectio prestigiarum cuiusdam libelli germanicae scripti ficto auctoris titulo con hac inscriptione Erasmi, et Luteri opiniones de Cena Domini*. Deseta knjiga tega avtorja: *Erasmi Roterodami prouerbiorum chiliades* (Erasmi Roterodami Prouerbiorum chiliades tres, et totidem centuriae, additis quibusdam rebus optimis nouiter excussae plurimisque in locis diligentissime castigatae. Lectori Sal. Habes studiose lector adagiorum tria milia. Ferrara, 1514) v seznamu ni označena s križcem, samo s črtico. V oklepajih so navedene najstarejše znane izdaje z enakim začetkom naslova, kot je v popisu: iz Benetk, če delo ni izšlo tam, pa izdaje od drugod.

³³ *Index librorum prohibitorum, cum regulis confectis, per Patres à Tridentina Synodo delectos, auctoritate Pii III. primum editus, postea vero s. Sixto V. auctus, et nunc demum S. D. N. Clementis PP. VIII. iussu, recognitus, & publicatus. Pragae: Typis Wenceslai Marini à Genczic, anno M. D. XCVI.*

Protagonisti v zapisu

29. novembra je piranski podestat določil varuhe, upravljavce in skrbnike za potomki pokojnega (*quondam*) Almeriga, sina pokojnega gospoda Nicolòja in njegove žene Catharine: za njuno mladoletno hčerko Marijo ter za imetje njene odrasle sestre gospe Fantine in njenega moža gospoda Piera Petronija, sina gospoda Marca. Skrbnika mladoletne Marije naj bi bila sestra Fantina in njen mož Piero. Imetje naj bi bilo podrobno popisano in ocenjeno v prisotnosti enega štirih mestnih sodnikov,³⁴ častitljivega gospoda Apollonija Vidalija, sina pokojnega gospoda Antonija, ter treh cenilcev – justiciarjev,³⁵ kar naj bi zagotovilo, da bi mladoletna Maria ob svojem času (*à suo tempo*) prejela ustrezen delež premoženja. Za popisovalca je bil določen Nicolò Petronio, sin gospoda Marca, ki je moral priseči, da bo opravil vse v skladu z zapisom in predložil obračun Marijinima varuhoma: zakoncema (svojemu bratu) Pieru in (svoji svakinji) Fantini. Nicolòju naj bi pri popisu pomagal gospod Pelegrin Petronio, sin pokojnega gospoda Marquarda. Fantina je smela od popisovalca premoženja gospoda Nicolòja Petronija zahtevati obračun upravljanja očetove zapuščine takò zanj kot za njegovega pokojnega tasta, gospoda Piera Petronija, sina pokojnega gospoda Domeniga, ki je bil prej Fantinin in Marijin varuh. Imetje je v svojem in v imenu ostalih dveh justiciarjev ocenil tretji justiciar, notar Hyeronymo Polloncinii, sin pokojnega gospoda Stephana.

Popis so začeli sestavljati 12. decembra 1599 v hiši dedinj pokojnega Almeriga Petronija in njegove pokojne žene Catharine v piranski četrti Campo, ki se je raztezala ob nekdanjem notranjem pristanišču, na obrobju današnjega Tartinijevega trga. Prisotna sta bila Pirančana gospod Piero Caldana, sin pokojnega gospoda Zuanneja, in gospod Zuan Paulo Furegon, sin pokojnega gospoda Piera. Priča in overovatelj zapisa je bil odlični gospod doktor obojega prava (cerkvenega in svetnega) Nicolò Caldana, vicedomin piranske skupnosti (*eccelente D. Nicolò Caldana dottor, et vicedomino del conmun di questa terra*). Inventar je zapisal javni notar gospod Antonius de Dardis. Datiral ga je z 20. decembrom 1600 (verjetno je prav: 1599).³⁶

Zapuščinski inventar ponuja o sorodstvenih povezavah družine, ki je nabavljala in v svojih prostorih hranila raznovrstne knjige, ki so konec 15. in v 16. stoletju izhajale v evropskih kulturnih središčih, naslednje podatke: preminuli Almerigo Petronio je bil sin pokojnega gospoda Nicolòja Petronija. Bil je

³⁴ O vsebini funkcije sodnika: Pahor, Oblastni in upravni organi Pirana, str. 113–115.

³⁵ O njih: prav tam, str. 119–120.

³⁶ Inventar so verjetno pisali od 12. do 20. decembra 1599, notar pa ga je v knjigo zapisal šele čez nekaj dni, po novem letu, zato je pomotoma dodal letnico 1600.

Tabela 1: Sorodstvo družine Petronio po inventarju (neposredni člani in potomci družine Petronio so pisani krepko).

Nicolò + NN	NN + NN	Domenigo + NN	NN + NN
Almerigo + Catherina	Marco + NN	Piero + NN	Marquardo + NN
Fantina + Piero, Maria	Piero + Fantina, Nicolò + NN	NN + Nicolò	Pelegrin

vdoec, njegova pokojna žena je bila gospa Catharina (Catherina). Njegovi potomki in dedinji njegovega impozantnega premoženja sta bili hčerki mladoletna Maria in njena poročena sestra gospa Fantina. Mož slednje je bil Piero Petronio, sin gospoda Marca Petronija. V vlogi skrbnika je Pierov brat gospod Nicolò Petronio, (tudi) sin gospoda Marca, nasledil svojega tasta (ženinega očeta) – pokojnega Piera Petronija, sina pokojnega gospoda Domeniga Petronija, ki je bil pred Fantininim poroko varuh obeh sestrà.³⁷ Poslovne račune naj bi kot Marijina tutorja preverjala Marijina sestra Fantina in njen mož Piero. Nicolòju je pri popisu pomagal gospod Pelegrin Petronio, sin pokojnega gospoda Marquarda.

Petroniji kot družbena elita

Družina Petrogna/Petronio je spadala v piransko družbeno smetano. Njene moške pripadnike srečujemo med člani elitnega Velikega sveta, kar beležijo piranski statuti³⁸ in knjige članov piranskega Velikega sveta *Libri consiliariorum* (LC).

Almericus (sin Dominica) de Petrogna je kot konzul sodeloval, ko so 8. julija 1274 razglasili piranski zakonik (*stattuta*).³⁹ Almericus de Petrogna (potomec Almericovega brata, Dominicovega sina Iohanesa) je bil član dvanajstčlanskega Malega sveta oziroma sveta modrecev,⁴⁰ ki so pripravili novo redakcijo mestnih statuten, razglašeno 15. avgusta 1307.⁴¹

Ob redakciji statuten 1332 je med modreci prisostvoval Henricus, sin Iohanesa Petrogne.⁴² Slabih deset let kasneje (1358) se v redakciji piranskih statuten kot modrec pojavi ser Iohanes, sin pokojnega ser Henrica Petrogne.⁴³ Leta 1369 je bil Almericus, sin ser Dominica de Petrogna, eden dveh proslilcev za članstvo v Velikem svetu, kjer so bili že njegovi predniki.⁴⁴ Ser Almericus de Petrogna se 1395 omenja med štirimi odgovornimi, ki naj bi preprečevali tihotapljenje soli.⁴⁵

Leta 1378 je bil ser Marquardus, sin pokojnega ser Dominica de Petrogna – najbrž brat zgoraj omenjenega Almerica, sina ser Dominici de Petrogna –, eden štirih mestnih sodnikov,⁴⁶ 1384 pa je ser Marquardus de Petrogna kot eden modrecev omenjen v uvodu nove redakcije piranskega statuta,⁴⁷ enako (Marquardus de Petrogna oziroma Marguardo Petronio) tudi ob razglasitvi statuten 1401.⁴⁸ Glede na to, da so bili v tem razdobju dejavni trije Marquardi iz družine Petrogna – poleg omenjenega Marquarda, sina pokojnega ser Dominica, še ser Marquardus, sin pokojnega ser Iohanesa (LC 1, f(olio) 11), in ser Marquardus, sin (pokojnega) ser Petra (LC 1, f. 12v(erso)) –, ne vemo, za katerega od njih gre.

Ser Henricus, sin pokojnega (!) ser Almerica de Petrogna, je bil ob pregledu in popravkih statuten 1384 eden štirih sodnikov,⁴⁹ prisostvoval pa je tudi razglasitvi statuten 1401.⁵⁰ Ta Almericus očitno ni identičen z zgoraj omenjenim nadzornikom nad tihotapljenjem soli, ki je bil 1395 še živ. Kot sodnik se 1395 omenja tudi ser Pretus de Petrogna.⁵¹ Tudi njegova sorodstvena linija ni jasna, lahko bi šlo za ser Preta, sina pokojnega ser Almerica (LC 1, f. 15), za ser Preta, sina pokojnega ser Dominica (LC 1, f. 13v), za ser Pretta, sina ser Henrica (LC 1, f. 12) ali za Preta, sina pokojnega ser Iohanesa (LC 1, f. 12) de Petrogna.

Za Piran sta ohranjeni dve knjigi mestnih svetnikov, *Libri consiliariorum* (LC 1, LC 2): prva od 1380 do 1405 in druga od 1408 do 1448. Vanju so najprej z razmiki zabeležili prvotne člane sveta. Ko je članstvo posameznika zaradi smrti ali (redko) zaradi drugega razloga ugasnilo, so sprožili postopek za imenovanje novega svetnika.⁵² V knjigo so nato ob imenu predhodnika včasih zapisali datum njegove smrti, nato pa ime in po navadi datum nastopa novega svetnika ter ime njegovega elektora. V knjigah so tako zavedena imena (nekdanjih) svetnikov, ki se jim je mandat iztekel, tistih, ki so bili v svetu aktivni in so nastopa-

³⁷ Družina Petronijev je bila zelo razvejana, tako sta mogla imeti ženin in nevesta enaka priimka. Vnuki so bili običajno imenovani po dedu po očetovi strani. Marco je imel sina Piera in Nicolòja, verjetno je bil tudi Marcov oče Piero ali Nicolò.

³⁸ Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*.

³⁹ Prav tam, str. 3.

⁴⁰ Pahor, Oblastni in upravni organi Pirana, str. 112.

⁴¹ Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 18.

⁴² Prav tam, str. 20.

⁴³ Prav tam, str. 21.

⁴⁴ Prav tam, str. 233.

⁴⁵ Prav tam, str. 702–705.

⁴⁶ Prav tam, str. 639.

⁴⁷ Prav tam, str. 18.

⁴⁸ <http://hdl.handle.net/10077/20800>, str. 1, 2.

⁴⁹ Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 20.

⁵⁰ <http://hdl.handle.net/10077/20800>, str. 142.

⁵¹ Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 705.

⁵² Izbor novih članov v svet je potekal tako, da so v klobuk položili toliko kroglic, kolikor je bilo prisotnih članov. Med kroglicami je bilo toliko pozlačenih, kolikor je bilo kandidatov. Član, ki je izvelel pozlačeno kroglico, je postal elektor in je imenoval novega člana sveta, prim. Pahor, Oblastni in upravni organi Pirana, str. 111.

li kot elektorji, ter tistih, ki so šele začeli svetniško kariero. Novinci so se mogli v kratkem – če so ob postopku izbire novih članov iz klobuka izvlekli pozlačeno kroglico – pojaviti tudi v vlogi elektorjev. Člani družine Petrogna se med svetniki v vseh naštetih vlogah pojavljajo zelo pogosto, žal pa njihova omemba ni vselej kronološko opredeljena. Težave pri identifikaciji sorodstvenih zvez povzroča ponavljanje imen v družini.

Predstavniki starejše generacije, katere potomci se kot svetniki omenjajo v osemdesetih in devetdesetih letih 14. ter prvih letih 15. stoletja v starejši knjigi (LC 1), so: Almericus, Dominicus in Henricus, vsaj dva Iohanesa (Iohanes, sin pokojnega Almerica (LC 1, f. 4v, 17),⁵³ in Iohanes Petii (LC 1, f. 4)), Nic(h)olaus (LC 1, f. 5, 11), Petrus (LC 1, f. 11, 13v, 14, 14v, 16v) in vsaj štirje člani družine z imenom Pretus (Pretus, sin Dominica (LC 1, f. 13v), Pret(t)us, sin Henrica ali Righa (LC 1, f. 12, 14), Pretus, sin Iohanesa (LC 1, f. 11v, 12, 16v), in Pretus, sin pokojnega Preta (LC 1, f. 17v)).

V teh dobrih dveh desetletjih se omenjajo Almericovi potomci: Catarinus (LC 1, f. 4v), Dominicus (LC 1, f. 6v), Facina (LC 1, f. 8), Iohanes (LC 1, f. 4v, 16v), Pretus (LC 1, f. 15) in Rigus (LC 1, f. 4). Dominicus je imel naslednike Almerica (LC 1, f. 15), Marquarda (LC 1, f. 12v), Preta (LC 1, f. 13v) in Riga⁵⁴ (LC 1, f. 16v), Henricus (Rigus) pa Christofora (LC 1, f. 6), Henrica (LC 1, f. 6v), Preta (LC 1, f. 12) in Iohanesa (sin Henrica Iohanis) (LC 1, f. 7v). Iohanesom(a) so sledili potomci Georgius (sin Iohanesa Petii) (LC 1, f. 4), Henricus (LC 1, f. 2, 8), Henricus, sin Iohanesa, sina pokojnega Almerica (LC 1, f. 17), Iohanes (LC 1, f. 6v), Lapus (LC 1, f. 14v), Marquardus (LC 1, f. 11, 12v), Perius ali Petrus (LC 1, f. 12v, 14) in Pretus (LC 1, f. 14), Nic(h)olausu pa Andreas (LC 1, f. 5, 11). Petrus je imel potomce Almerica (LC 1, f. 13v), Dominica (LC 1, f. 11), Iohanesa (Zannesa) (LC 1, f. 14, 14v) in Marcuarda (LC 1, f. 167v). Svetnike z imenom Pretus so nasledili Almericus (LC 1, f. 17), Christoforus (LC 1, f. 12) in Pretus (LC 1, f. 15 verso). Potomec Preta, sina pokojnega Dominica, je bil Mengolinus (LC 1, f. 13v), Preta, sina Henrica (Righa), sta nasledila Henricus (Rigus) (LC 1, f. 9, 14) in Petrogna (LC 1, f. 2, 17), naslednika Preta, sina Iohanesa, sta bila Georgius (LC 1, f. 16v) in Iohanes (LC 1, f. 11, 13v), Pretu, sinu pokojnega Preta, pa je sledil Nicolaus (LC 1, f. 2v, 17v). Potomstvo družine se v knjigah svetnikov v nadaljnjem razdobju nadaljuje in precej nepregledno prepleta.

V drugi knjigi rokopisnih popisov članov piranskega Velikega sveta (LC 2) je najstarejši datum 1. marec 1411 (LC 2, f. 8), ko je bil v svet namesto pokojnega *ser* Facina, sina *ser* Almerica de Petrogna,

izvoljen *ser* Valterius, sin *ser* Nicolaya de Goyna.

Kar tri člane družine so izločili iz sveta zaradi kazni izobčenja zaradi uboja (*quare/quia est in bano pro morte hominis*). To so bili (bratje?) *ser* Almericus, sin *ser* Petra de Petrogna (LC 2, f. 14v), *ser* Dominicus, sin pokojnega *ser* Petra de Petrogna (LC 2, f. 17), in Iohanes, sin Petra de Petrogna (LC 2, f. 17v). Zadnja omenjena sta bila v svetu zamenjana 25. februarja 1412.

Ser Lapus, sin pokojnega *ser* Iohanesa de Petrogna, je 1416 kot sodnik dal soglasje k izvolitvi piscev statutov in njihovega notarja.⁵⁵ Leta 1488 je pretorjev izbrani kancler, notar *ser* Nicolaus Petronius, sin pokojnega *ser* Ioannesa, zapisal razsodbo o plačilu in taksah, ki naj bi jih prejeli kanclerji in klicarji za prodajo zapadlih zastav, ki so jih judovski posojevalci dali na prodaj.⁵⁶

V naslednjem stoletju se 1517 med sodniki omenja *ser* Petrus de Petrogna.⁵⁷ Gospod Dominicus Petronio, ki je uporabljal novo obliko priimka, je bil 1528 priča ob sprejetju odloka o komunalnih davkih in dacarjih.⁵⁸ Leto kasneje (1529) je bil Almerico Petronio priča razglasu o čuvajih v Momjanu,⁵⁹ 1533 se omenja kot priča ob sprejetju sklepa o prodaji soli Kranjem in Morlakom,⁶⁰ 1540 pa je bil mestni sindik.⁶¹ *Ser* Henricus Petronio je omenjen v odloku, sprejetem 1529,⁶² 1539 pa je bil eden od sodnikov,⁶³ medtem ko je bil tedaj gospod Marcus Petronio mestni sindik.⁶⁴

Sešitek *Acta consiliariorum* 1 za razdobje od pone-deljka, 14 aprila 1561, do torka, 31 marca 1562, na 50 listih beleži volitve in imenovanja svetnikov za različne naloge in uradniške službe v zvezi s preskrbo in skladiščenjem žita, nadzorom nad soljo, vinom, oljčnimi mlini, mesom, gozdovi, pašniki, obalami, vasm, vinogradi, solinami in zdravstvom (*sanitas*), izborom kamerlengov, kataverjev, justiciarjev, sodnikov, pa tudi vicedominov, učitelja (*profesor gramatice*), zdravnika itd. ter predstavnikov – ambasadorjev, odvetnikov in pōrokov. Izbor za nekatere naloge je potekal ob aktivnem glasovanju vseh prisotnih svetnikov, pri čemer je bil izbran tisti, ki je zbral največ glasov, za druge službe pa je pravica do imenovanja pripadla svetniku elektorju, ki je iz klobuka izvlekel pozla-

⁵³ Del zaznamka z imenom je prečrtan.

⁵⁴ Del zaznamka z imenom je prečrtan.

⁵⁵ Pahor, Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 21; *ser* Lapius oziroma Lappus se 1400 (LC 1, f. 13v) in 1424 (LC 2, f. 13) omenja v svetu kot elektor, 1434 (LC 2, f. 12) pa je bil na njegovo mesto izvoljen nov svetnik.

⁵⁶ Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 769–771.

⁵⁷ Prav tam, str. 773.

⁵⁸ Prav tam, str. 658.

⁵⁹ Prav tam, str. 781.

⁶⁰ Prav tam, str. 685.

⁶¹ Nadzornik nad obračuni skladišč in komune, prim. Pahor, Oblastni in upravni organi Pirana, str. 115–116; Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 754.

⁶² Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 655.

⁶³ Prav tam, str. 177.

⁶⁴ Prav tam, str. 175.

čeno kroglico.⁶⁵ V sešitku se v različnih vlogah kot elektorji in – včasih uspešni, drugič ne – kandidati za različne naloge in službe pojavljajo naslednji svetniki, člani družine Petronio: *ser* Ambrosius Petronius, sin pokojnega *ser* Antonija (f. 33v),⁶⁶ *ser* Ambrosius Petronius, sin pokojnega *ser* Petra (f. 18), *ser* Antonius Petronius, sin pokojnega *ser* Nicolausa (f. 19), *ser* Dominicus Petronius, sin pokojnega *ser* Hieronyma (f. 18), *ser* Dominicus Petronius, sin pokojnega *ser* Petra (f. 7v), *ser* Franciscus Petronius, sin pokojnega *ser* Nicolausa (f. 10v), Georgius Petronius, sin pokojnega *ser* Iohanesa (f. 13), gospod Georgius Petronius, sin gospoda Petra (f. 11), Iohanes Petronius, sin pokojnega *ser* Mingolina (f. 7v), *ser* Iohanes Petronius, sin pokojnega *ser* Nicolausa (f. 33v), *ser* Marquardus Petronius, sin pokojnega *ser* Peregrina (f. 10v), *ser* Nicolaus Petronius, sin pokojnega *ser* Almerica (f. 19), Nicolaus Petronio, sin pokojnega *ser* Iohanesa⁶⁷ (f. 48), *ser* Nicolaus Petronius, sin *ser* Petra (f. 27v), *ser* Petrus Petronius, sin pokojnega *ser* Dominica (f. 45v), *ser* Petrus Petronius, sin pokojnega *ser* Georgija⁶⁸ (f. 17v), Petrus Petronius, sin pokojnega *ser* Iohanesa (f. 48), *ser* Petrus Petronius, sin pokojnega *ser* Riga (f. 46), *ser* Petronius Petronius, sin pokojnega *ser* Nicolausa (f. 19), *ser* Rigus Petronius, sin pokojnega *ser* Petra (f. 23), in *ser* Rigus Petronius, sin pokojnega *ser* Zorzija (Georgija) (f. 14). Raynaldo Petronio, sin pokojnega *ser* Ioannesa, pa ni bil član sveta, ampak se omenja kot dobavitelj žita za Piran (f. 40v, 41). 21 članov sveta iz družine Petronio je pomenilo kar 14 % 150-članskega piranskega Velikega sveta.

Leta 1578 je bil gospod Dominicus Petronio, sin pokojnega gospoda Ioannesa, mestni sodnik, gospod Marchus Petronio, sin pokojnega gospoda Nicolausa, sindik in gospod Georgius Petronio, sin pokojnega gospoda Petra, eden dveh vicedominov.⁶⁹ Ob vizitaciji koprške škofije Agostina Valiera 1580 se kot eden od štirih sodnikov omenja *nobilis* Marquardus Petronius. Tedaj je imel 58 let.⁷⁰ Marcus Petronio, sin pokojnega Nicolòja, je bil ob tej priložnosti izvoljen za enega od štirih odbornikov v svetu za gradnjo nove piranske cerkve.⁷¹ Tretji član družine Petronio, ki ga omenja vizitacijsko poročilo, je kanonik Simon Petronio, čigar očeta ne poznamo.⁷²

Družina v zaznamkih matičnih knjig

Številni podatki o družini⁷³ so razvidni iz piranskih matičnih knjig krščenih (ŠAK Ž Pir MKK 2, MKK 3) iz razdobja 1533–1610) in umrlih (ŠAK Ž Pir MKU 1, MKU 2a) iz razdobja 1509–1597, ki jih hrani škofijski arhiv v Kopru (ŠAK). V knjigah krščenih so zabeleženi datum krsta, ime duhovnika, ki je opravil obred, ime(ni), vera (katoliška) in spol krščenca/krščenke, ime in priimek staršev, zaznamek o njunem statusu (poročen), imena in priimka dveh botrov (botric), večkrat tudi ime babice, ki je pomagala pri porodu, ter včasih kaka opomba. V knjigah umrlih je navedenih manj podatkov o pokojniku: datum, priimek in ime, spol in vera, včasih tudi cerkev (Sv. Jurij, Sv. Frančišek, Sv. Bernardin ipd.). Razen v enem snopiču (1571–1574) pokojnice skoraj niso navedene, občasno je ob moškem imenu omenjeno, da je pokojna njegova žena. Med letoma 1509 in 1597 je zaradi časovnih vrzeli v gradivu zabeleženih manj kot 70 umrlih članov družine, ugotavljanje povezav med njimi pa je nedokazljivo in tvegano.

Drugače je s knjigami krščenih. Med letoma 1533 in 1599 je bilo krščenih okrog 340 otrok iz razvejane družine Petronio, med njimi tudi osrednja oseba, ki je s svojim inventarjem zbudila našo pozornost: 20. februarja 1544 je bil krščen Almerico Iohanis staršev Nicolòja Petronis in Fantine. Njegovi sorojenki sta bili Antonia Maria, krščena 4. junija 1545, in Maria Lucia, krščena 6. oktobra 1546. Almerigo je svojo starejšo hčerko Fantino očitno poimenoval po svoji materi. Njegova hčerka Fantina (*Fantina fola di Almerigo Petronio quondam* (pokojnega) *Nicolò*) je 24. avgusta 1599 omenjena kot krstna botra.

Še več podatkov razkrivajo knjige o družini Fantininega moža Piera, čeprav datum njegovega krsta – enako kot Fantininega in njene sestre Marije – v razpoložljivem gradivu ni zaveden.⁷⁴ Omenjata se zakonca Nicolò Petronio in Catarina, ki sta dala 11. decembra 1538 krstiti Antonija Andrea, 7. avgusta 1541 Petronija Augusta, 6. marca 1544 Marca Petronis (kasneje Fantininega tasta) ter 20. maja Perino Michielo. Družinski oče Nicolò je umrl pred 29. avgustom 1559, ko se kot boter omenja Antonius Petronio, sin pokojnega Nicolausa. Sin slednjega, Marcus, je imel v zakonu z ženo Antonijo poleg Fantininega moža Piera še sedem otrok, enega sina in šest hčera. To so bili Nicolaus Petrus (krščen 18. februarja 1571), Maria Bortolamia (krščena 14. oktobra 1572), Cattarina Bortolamia (krščena 4. maja 1577), Petronia Madalena (krščena 7. avgusta 1579), Camilla Isabella (krščena na svečnico 2. februarja 1582), Benvenuta Lucia (krščena 21. junija 1593) in še ena Catarina Bartolomia (krščena

⁶⁵ Pahor, Oblastni in upravni organi Pirana, *passim*.

⁶⁶ Navedena je le po ena omemba in ena (latinska) inačica imena za vsakega člana, upoštevano je originalno oštevilčen je listov.

⁶⁷ Ime je prečrtano.

⁶⁸ Ta se v tem sešitku od vseh Petronijev pojavlja daleč največkrat.

⁶⁹ Pahor in Šumrada, *Statut piranskega komuna*, str. 764–765.

⁷⁰ Lavrič, *Vizitacijsko poročilo Agostina Valiera*, str. 19–21, 25.

⁷¹ Prav tam, str. 24, 26; Mihelič, *Piranska razglednica*; Kovač, *Apostolski vizitator*; Kovač, *Župnijska cerkev*.

⁷² Lavrič, *Vizitacijsko poročilo Agostina Valiera*, str. 21, 22, 125.

⁷³ Priimek je zapisan v raznih niansah: Petronio, Petronis, Petronius, Pitronio, Pitronis, Petrogna ipd.

⁷⁴ Podatkov o krščenih v letih 1583 do vključno 1586 v knjigi ni.

6. marca 1596). Če je bila Antonia ob rojstvu Nicolausa Petra stara dvajset let, bi jih ob rojstvu Catarine Bartolomije štela že kakih petinštirideset. Poimenovanje zadnje hčerke z enakim imenom, kot ga je nosila že ena prejšnjih hčera, gotovo pomeni, da je prva Cattarina Bortolamia najkasneje v prvih dneh marca 1596, ko je bila krščena njena sestra soimenjakinja, že umrla, in to pred devetnajstim rojstnim dnevom, ki bi ga praznovala pred 4. majem 1596. Enajstletno časovno vrzel med krstoma Camille Isabelle in Benvenute Lucije gre verjetno pripisati omenjeni časovni vrzeli v gradivu v osemdesetih letih. Manj verjetno je, da gre za dva para staršev enakega imena.

Sicer pa sta bila glede števila otrok »heroja« Marquardus Petronio in Bart(h)ol(omi)a. Med letoma 1542 in 1556 sta dala krstiti sedemnajst otrok, enkrat dvojčka. To so bili Petro Iacomo (krščen 10. avgusta 1542), Maria Bartolomia (krščena 26. februarja 1543), Giralda Bartola (krščena 29. junija 1544), Domenica Maria (krščena 17. februarja 1545), Domenica Margarita (krščena 11. maja 1546), Ioanna Bartola (krščena 27. februarja 1546), Pellegrin Iacomo (krščen 4. maja 1547), Catarina Andriana (krščena 1. oktobra 1548), Hericolo Bartolo (krščen 14. septembra 1550), Maria Iulia (krščena 17. junija 1550), dvojčka⁷⁵ Nicolo Bartolo in Simon Georgius (krščena 24. oktobra 1552, kot babica pri porodu je navedena Agnes Lapidica), Maria Margarita (krščena 25. januarja 1553), Georgius Bellon (krščen 8. novembra 1554), Maria Truita (krščena 28. aprila 1554), Lutia Helisabet (krščena 15. novembra 1556) in Catarina, za katero datum krsta ni naveden. Glede na to, da so v posameznih letih opravili po dva krsta, je očitno, da so se otroci rojevali zelo na gosto, morda so bili nekateri rojeni prezgodaj. Tako pogosta spočetja pa tudi kažejo, da mati otrok ni redno dojila, kar bi preprečevalo zanositev. Marquardus, oče otrok, ni identičen z Marquardom, ki ga 1580 omenja Valierjeva vizitacija. Umrl je namreč že pred 31. marcem 1571, ko se omenja krst njegove vnukinje, hčerke njegovega prvorojenca Petra: *Bartolomea Maria*, hčerka *Pitri quondam* (pokojnega) *Marquardi Petronio*.

Iz družine Petronio je izhajalo več kanonikov in župnikov, ki so opravljali obred. To so bili Antonio, Bellono/Billonis, Iohanis Hedrico, Nicolò/Nicolaus in Simon, ki ga omenja tudi Valierjeva vizitacija. Matične knjige krščenih ponujajo množico podatkov tudi o drugih vejah družine, katerih ročna obdelava bi bila za pregled vseh družinskih povezav prezahtevna. Za njihovo podrobno analizo bi bil potreben računalniški pristop.

Več podrobnosti o družini kot v matičnih knjigah zasledimo v oporokah, ki predstavljajo bogato, neizčrpno bazo podatkov. V popisu piranskih oporok⁷⁶ je za 16. stoletje (1500–1599) zabeleženih 2294 oporok, 123 so jih dali zapisati člani širše družine Petrogna oziroma Petronio.⁷⁷ Celoten korpus (9777) piranskih oporok, ki zajema čas od 1296 do 1699,⁷⁸ pa pomeni raziskovalni izziv, ki je za posameznika prezahteven in kliče po skupinskem pristopu.

Skupna tabela podatkov o osebah skuša ponazoriti drevo Petronijev od konca tridesetih let 16. stoletja z vključitvijo Almerigove družine in potomstva, priteguje pa tudi nekatere podatke, do katerih se je prikopala oziroma jih zajela v izbranih objavljenih fragmentih piranskega gradiva Alja Brglez.⁷⁹

Povezava dveh elitnih družin

Družina Petronio se je proti koncu 16. stoletja rodbinsko povezala z ugledno družino Caldana. Tedaj so bila zastavljena dela za prezidavo piranske cerkve sv. Jurija, ki je v tridesetih letih 17. stoletja dobila današnjo podobo.⁸⁰ V zapisih o adaptaciji cerkve se 1593 kot član predsedstva gradbenih del omenja veličastni gospod vitez (*magnifico signor ... cavaliere*) Apollonio d'Apollonio; morda mu je že tedaj v odboru delal družbo piranski doktor, odlični gospod (*eccellente domino*) Nicolò Caldana (!), ki se je pod dokument iz 1595 podpisal kot Nicolò Petronio (!) siue Caldana, *dottor di leggi da Pirano*. V letih 1580–1612 je bil piranski vicedomin. Bil je sin Pietra Petronija Caldana, upravitelja žitnega skladišča. Ta je imel ob Nicolòju še sina Zuaneja Petronija Caldana, ki je bil kataverski pisar in je imel sina Pietra, ki je bil Nicolòjev nečak (gl. spodaj). Nicolò je imel sinova Zuana in Dominica, čigar sin je bil (tudi) Zuan(n)e.⁸¹ Čez pet let (1600) se ob Nicolòju v zvezi z gradnjo podnožja za cerkveni zvonik omenjata še notar Piero Caldana, sin pokojnega Marca, in Marco Caldana, sin pokojnega Pettira. Člani predsedstva gradnje cer-

⁷⁶ SI PAK PI, Seznam oporok.

⁷⁷ SI PAK PI 9.3, Oporoke prebivalcev Pirana: 4431, 4438, 4450, 4524, 4659, 4705, 4706, 4727, 4730, 4770, 4818, 4824, 4835, 4862, 4873, 4847, 4889, 4890, 4895, 4905, 4941, 4960, 4963, 4997, 5074, 5107, 5108, 5129, 5136, 5141, 5142, 5172, 5173, 5206, 5239, 5261, 5275, 5316, 5320, 5331, 5338, 5355, 5412, 5436, 5455, 5465, 5492, 5503, 5504, 5522, 5529, 5532, 5553, 5600, 5633, 5658, 5659, 5699, 5721, 5722, 5724, 5743, 5772, 5785, 5787, 5826, 5841, 5843, 5886, 5945, 5952, 6040, 6043, 6055, 6076, 6081, 6083, 6084, 6085, 6101, 6105, 6106, 6121, 6127, 6128, 6135, 6140, 6141, 6153, 6178, 6181, 6197, 6221, 6230, 6260, 6271, 6272, 6279, 6294, 6295, 6305, 6309, 6336, 6370, 6392, 6395, 6415, 6422, 6448, 6462, 6464, 6465, 6473, 6482, 6514, 6520, 6618, 6622, 6624, 6625, 6650, 6663, 6665.

⁷⁸ Tem oporokam je dodana še ena iz 1814, tako je dejansko število oporok v fondu 9778.

⁷⁹ Brglez, *Zrno soli*, str. 99, 102, 104, 107, 108, 113, 124, 137, 184, 186–195, 197, 199, 204, 207.

⁸⁰ Prim. op. 71.

⁸¹ Brglez, *Zrno soli*, str. 124, 125, 137, 208.

⁷⁵ V širši družini Petronio sta se tudi staršema Pieru Pitroniju in Luciji rodila dvojčka. To sta bila Zorzi Nicolo in Domenego Bortolamio, krščena 23. februarja 1578. Pri porodu je pomagala babica Orsetta.

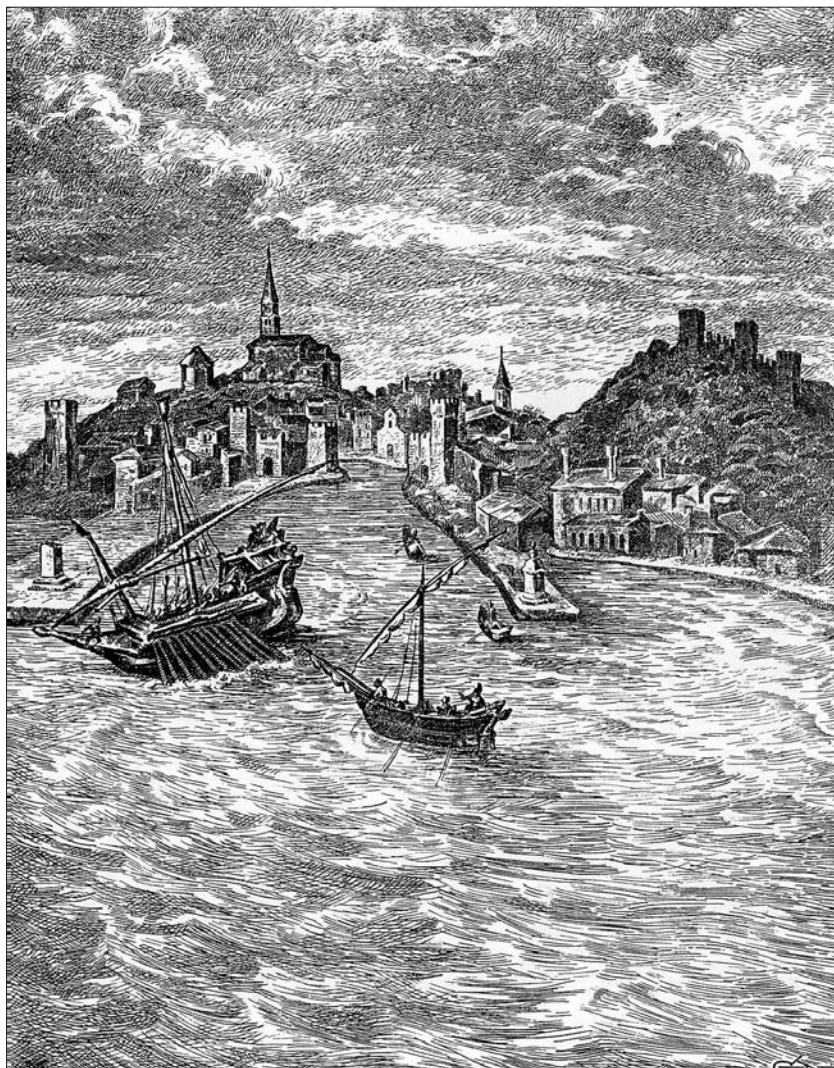
Tabela 2: Družinske povezave od 1538 (podatki iz inventarja so pisani krepko).

Ioannes/ Zuane + NN	Nicolò + Catarina	Nicolò + Fantina	Petrus + NN	Antonius	Peregrino + NN	Dominicus/ Domenigo + NN
Dominicus sodnik Nicolaus/Nicolò vicedomin	Antonio Andrea Petronius Augustus Perina Michiela Marc(h)us sindik, odbornik, notar + Antonia	Antonia Maria Maria Lucia Almerigo /Almerico Iohanis + Catharina	Georgius/ Zorzi notar, vicedomin + NN	Iacobus lingvist* Nicolaus/Nicolò odbornik	Petrus Marquardus /Marquardus + Bartola	Ioannes Petrus/Piero + Maria
	Nicolò /Nicolaus Petrus notar Maria Bortolamia Cattarina Bortolamia Petronia Madalena Camilla Isabella Benvenuta Lucia Catarina Bartolomia Piero /Petro + Fantina	Fantina + Piero Maria	Petrus Nicolò		Maria Bartolomia Giralda Bartola Domenica Maria Domenica Margarita Ioanna Bartola Peregrino/ Pel(0)egrin Iacomo Catarina Andriana Hericolo Bartolo Maria Iulia Nicolò Bartolo Simon Georgius Maria Margarita Georgius Bellon Maria Truita Lutia Helisabet Cattarina Petrus/Petro Iacomo + Agnis Marquardo Bartolo	NN + Nicolò

Tabela 3: Družina Petronio Caldana. (iz: Mibelič, Piranska razglednica, passim; Brglez, Zrno soli, str. 137, 84 (po Pabor, Socialni boji, str. 144), 118, 120, 124, 125, 208, po obravnavanem inventariu in iz Oratio ac metra).

Piero Petronio Caldana, upravitelj fontika + NN		Zuane Caldana + NN	Marco Caldana + NN	Petiro Caldana + NN	Antonio Petronio (Caldana) + NN
Nicolò Petronio Caldana vicedomin, predsednik v gradbenem odboru, doktor obeh prav + Catharina		Zuane Petronio Caldana kata- verski pisar + NN	Piero Caldana notar	Marco Caldana	Nicolò Petronio (Caldana)
Dominico Petronio Caldana + NN	Zuane Petronio Caldana	Pietro Petronio Caldana študent			
Zuan Petronio Caldana Lucia					

* Autor Flores latinitatis Jacobi Antonii Petronii Pyranensis v inventarnem popisu, vicedominska knjiga 153, list 97.

Veduta Pirana (izsek iz slike Domenico Tintoretto, Piranski mestni očetje, začetek 17. stoletja, reproducirano po risbi Giulia de Franceschija, povzeto iz knjige Giuseppe Caprin, L'Istria nobilissima, Trieste: F. H. Shimpff, str. 129).

kve so bili v tem letu gospodje: doktor prava *eccellente domino* Nicollò Caldana, Appollonio Vidal, sin pokojnega Angela, Zampaulo Furegon, sin pokojnega Pierra, in Agustin Veniero.⁸²

Konec 1599 je pisànju zapuščinskega inventarja, ki je spodbudil raziskavo o družini, prisostvoval Pirančan, gospod Piero Caldana, sin pokojnega gospoda Zuanneja, medtem ko je bil odlični gospod doktor obojega prava Nicolò Caldana, vicedomin piranske skupnosti, priča in overovatelj zapisa.

Med člani mestnega sveta, ki so dve leti kasneje (1602) uspešno nasprotovali starejšemu odloku o komunalnih dolžnikih, srečamo Nicolòja Petronia, sina pokojnega Antonija. Leta 1608 so na začetku besedila o izgradnji zvonika cerkve sv. Jurija kot člani predsedstva navedeni Francesco dal Seno, dva (!)

Nicolòja: doktor prava Nicolò Petronio, imenovan Caldana, in Nicolò Caldana, ter Zuane Vidal. Med podpisniki na koncu zapisa se omenja član predsedstva Nicollò Petronio, sin pokojnega Antonija. Verjetno je istoveten z uvodoma omenjenim Nicolòjem Caldana, ki ni bil doktor prava.⁸³

Ser Nicolò Petronio Caldana, doktor prava in piranski sindik, je prevedel in 1606 v Benetkah »in vernacula lingua« objavil piranske statute, ki so bili razglašeni junija 1401, o čemer govori besedilo na koncu izdaje.⁸⁴ 25. novembra 1624 je dal zapisati poslednjo voljo, iz katere je razvidno, da je imel v hiši pisarno – skriptorij. Dediča po njem sta bila žena Catharina in sin Zuane, drugi sin Dominico pa je umrl nekaj mesecev pred očetom, potem ko je 7. maja 1624

⁸² Mihelič, Piranska razglednica, *passim*.

⁸³ Prav tam.

⁸⁴ <http://hdl.handle.net/10077/20800>.

Naslovnica posmrtnega govora (<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CQL3K9N0>, str. 227).

napisal oporoko.⁸⁵ Nicolò je še ne 60-leten umrl 4. decembra istega leta. Ob tej priložnosti je Nicolòjev krščenec, gospod Hippolytus Boccius, doktor filozofije in svobodnih umetnosti, v čast pokojnemu odličniku sestavil ter v Benetkah 1625 objavil posmrtni govor in verze, Nicolòjev nečak, študent četrtega letnika Pietro Petronio Caldana, pa je v knjižico, polno slavonspevov pokojniku, prispeval uvodne besede.⁸⁶ Verjetno je identičen s Pierom Caldana, ki se omenja v dvajsetih letih, ko je znan tudi Zuane Caldana, sin pokojnega Domenega, sina doktorja prava Nicolòja Petronija Caldana.⁸⁷ Na naslovnici knjige je v sredini upodobljen piranski grb z Jurijevim križem, na levi evangelist sv. Marko s knjigo in peresom v rokah ter levom pod seboj, na desni pa je sv. Jurij na konju z zmajem.

Znan član družine Petronio (Caldana) v drugi polovici 17. stoletja je bil Koprčan Prospero Petronio, ki je napisal zgodovinski opis Istre (*Delle memorie dell'Istria sacre e profane con la più essata topografia, ò sia descrizione de' luoghi, che sino hora s' habbia veduto: il tutto tratto dall' opere de' migliori scritti, et in spetie dalli scritti dell'eruditissimo Monsignor Giacomo Filip-*

po Tomasini fu Vescovo di Città Nova col parte seconda (1681)), ki pa ni bil natisnjen.⁸⁸

Nicolò Antonio Petronio Caldana (pred 1610–1670)⁸⁹ je bil doktor obojega prava in sindik univerze v Padovi; služboval je na dvoru Leopolda I. Habsburškega in pridobil plemiški naslov, papež Aleksander VII. (1655–1667) pa ga je 1664 imenoval za poreškega škofa. Leta 1667 so mu someščani postavili spomenik v prezbiteriju cerkve sv. Jurija v Piranu.

Mojster peresa Marco Petronio Caldana (1651/55–1717),⁹⁰ ki ga je brat Bartolomeo Giassi v Piranu učil humanistike in retorike, se je izpopolnjeval na univerzi v Bologni, nato pa živel na francoskem dvoru. Ludviku XIV. (1638–1715) je posvetil pesnitev v 12 knjigah *Clodiados*.⁹¹

Zaključek

Družinska linija Petronijev (sprva Petrogna) se je kontinuirano nadaljevala skozi stoletja. V njej se je ohranjala tradicija osebnih imen, ki so po običaju prehajala od deda na vnuka: Almericus/Almerigo, Dominicus, Henricus, Iohanes, Marquardus, Nicolaus, Petrus, Pretus itd. Stalnost je opazna tudi pri udejstvovanju članov družine v javnem življenju. Bili so člani piranskega Velikega sveta, kar jih umešča v vrste mestne elite, najdemo jih med modreci (*sapientes*) oziroma v 12-članskem sestavu modrih (Mali svet). Na njihov ugled kaže nastopanje v vlogah mestnih uradnikov, konzulov, sodnikov, vicedominov, zastopnikov mesta itd. V 16. stoletju srečamo člane družine tudi med piransko duhovščino.

Družina je bila zelo premožna. Vrednost njeneega nepremičnega premoženja ponazarja popis ne-

Grb družine Petronio v Koprju, Ulica stare pošte 2 (foto: Barbara Žabota).

⁸⁸ Bertoša, Petronio, Prospero.

⁸⁹ <https://www.obrazislovenskihpkrajn.si/oseba/petronio-caldana-nicolo-antonio/>

⁹⁰ https://www.treccani.it/enciclopedia/marco-petronio-caldana_%28Dizionario-Biografico%29/; Bernardi, Petronio Caldana, Marco; Kamin-Kajfež in Pobežin, Pyrrhanensis poeta.

⁹¹ *Clodiados libri XII*; Zudič Antonič, *Zgodovina in antologija*, str. 119, 123.

⁸⁵ Brglez, *Zrno soli*, str. 84, 115, 118, 124, 125.

⁸⁶ *Oratio ac metra*.

⁸⁷ Brglez, *Zrno soli*, str. 137.

Tabela 4: Premožanje najbogatejših piranskih družin 1626 (po: Bonin, Popis nepremičnin, str. 135–138. Vrednosti so izražene v ducatih).

družina	Piran		Kaštel		skupaj
	št. članov	vrednost	št. članov	vrednost	
Petronio	26	27.697	14	10.520	38.217
Apollonio	8	21.600	3	7.300	28.900
Pretto de	16	28.848	–	–	28.848
Caldana	5	17.600	1	3000	20.600
Venier	3	19.600	–	–	19.600

premičnin v Piranu in Kaštelu iz 1626.⁹² Iz njega je razvidno, da je bila mnogoštevilna družina Petronio, gledano v celoti, najpremožnejša v mestu.

O življenjskem standardu, premoženju in družinskih vezeh posameznika med ohranjenimi zapisi pričajo zlasti ženitni dogovori, oporoke in zapuščinski inventarji. Prvih, ki opisujejo premoženje, na katerem sta zakonca gradila skupno prihodnost, žal nismo imeli na razpolago. Oporoke in popisi zapuščine opisujejo imovinsko stanje proti oziroma ob koncu življenjske poti oporočitelja. Oporoke so zgovornejšje od inventarjev glede družinskih vezi, ker ne omenjajo le ožjega, ampak tudi širše sorodstvo. Inventarni popisi pa povedo več o celotnem premoženju testatorja ter ga podrobno opredeljujejo, popisujejo in ocenjujejo, medtem ko je v oporokah konkretno navedena le tista posest, ki je namenjena posameznim dedičem, ostalo premoženje in nepremično premoženje (*alia bona mobilia et imobilia*) pa prejme(jo) glavni dedič(i) kot celoto in ni posebej opisano.

Značilen primer inventarja, ki ne opisuje le nepremičnin, večjih premičnin in pohištva, ampak gre v izjemne podrobnosti tudi pri opisih drobne hišne opreme, je popis zapuščine Almeriga Petronija, sina pokojnega gospoda Nicolòja, čigar sorodstvo smo si dovolili brez njegovega dovoljenja raziskati.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SI PAK PI – Pokrajinski arhiv Koper, enota Piran
 LC 1: SI PAK PI 9. / Fond občine Piran / II. kodeksi (1282–1885) / 4/a Libri consiliariorum / knjiga št. 1 (1381–1405).
 LC 2: SI PAK PI 9. / Fond občine Piran / II. kodeksi (1282–1885) / 4/a Libri consiliariorum / knjiga št. 2 (1416–1448).
 Acta consiliariorum 1: SI PAK PI 9. / Fond občine Piran / II. kodeksi (1282–1885) / 4/b Acta consiliariorum / knjiga št. 1 (1561–1562).
 SI PAK PI, Seznam oporok.
 SI PAK PI 9.3, Oporoke prebivalcev Pirana.
 SI PAK PI 9, vicedominska knjiga 153.

ŠAK – Škofijski arhiv Koper

ŠAK Ž PIR, MKK 2: Škofijski arhiv Koper, Matična knjiga krščenih, zvezek II (1557–1583).

ŠAK Ž PIR, MKK 3: Škofijski arhiv Koper, Matična knjiga krščenih, zvezek III (1533–1556, 1586–1610).

ŠAK Ž PIR, MKU 1: Škofijski arhiv Koper, Matična knjiga umrlih, zvezek I (1509–1513).

ŠAK Ž PIR, MKU 2a: Škofijski arhiv Koper, Matična knjiga umrlih, mapa IIa (1547–1549, 1549–1551, 1560–1561, 1563, 1564–1566, 1571–1574, 1590–1591, 1591–1592, 1596–1597).

LITERATURA

Bertoša, Slaven: Petronio, Prospero. *Istarska enciklopedija*, 2005.

Bonin, Flavio: Popis nepremičnin v Piranu in Kaštelu leta 1626. *Kronika* 53, 2005, št. 2, str. 125–140.

Brglez, Alja: *Zrno soli za imperij. Piran 1579–1609. Materialna dediščina in kultura mesta*. Koper: Založba Annales, 2005.

Budeč, Goran: Inventar dobara šibenskog patricijasa Jurja Kamenarića iz 1451. godine. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 28, 2010, str. 67–106.

Cavazza, Silvano: Profilo di Giovanni Battista Goineo, umanista Piranese. *Atti del Centro di ricerche storiche Rovigno* 11, 1980–81, str. 135–170.

Clodiados libri XII Marci Petronii co. Caldanae (ur. in prev. Gregor Pobežin, Peter Štoka). Koper: Osrednja knjižnica Srečka Vilharja = Capodistria: Biblioteca centrale Srečko Vilhar, 2019 (Bibliotheca iustinopolitana, 10).

Darovec, Darko: Ruolo dei vicedomini istriani nella redazione degli atti notarili in rapporto ad uffici affini dell'area adriatica. *Acta Histriae* 18, 2010, št. 4, str. 798–822.

Franceschi, Camillo, de (ur.): *Chartularium Piranense. Raccolta dei documenti medievali di Pirano I. (1062–1300). Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* 36. Parenzo, 1924.

Index librorum prohibitorum, cum regulis confectis, per Patres à Tridentina Synodo delectos, auctoritate Pii III. primum editus, postea vero s. Sixto V. auctus, et nunc demum S. D. N. Clementis PP. VIII. iussu, re-

⁹² Bonin, Popis nepremičnin.

- cognitus, & publicatus. Pragae: Typis Wenceslai Marini à Genczic, anno M. D. XCVI.*
- Ivančič, Damjana: Knjige iz 16. stoletja. Primer zbirke »Rara« v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja v Kopru. *Knjižnica. Revija za področje bibliotekarstva in informacijske znanosti* 45, 2001, str. 83–104.
- Kamin Kajfež, Vesna in Pobežin, Gregor: Pyrrhannensis poeta – avtor napisa na sliki Čudež sv. Jurija Angela de Costerja v Piranu. *Keria. Studia Latina et Graeca* 14, 2012, št. 2, str. 75–88.
- Kovač, Mojca M.: Apostolski vizitator Agostino Valier – pobudnik obnove kompleksa cerkve Sv. Jurija v Piranu. Interpretacija historičnih virov kot izhodišče konservatorskih raziskav. *Annales. Series historia et sociologia* 17, 2007, št. 1, str. 47–64.
- Kovač, Mojca M.: Zupnijska cerkev sv. Jurija v Piranu. Nova odkritja o obnovi ali novogradnji med letoma 1580 in 1637. *Annales* 20, 2010, št. 2, str. 385–408.
- Lavrič, Ana: *Vizitacijsko poročilo Agostina Valiera o koprski škofiji iz leta 1579 = Istriae visitatio apostolica 1579, Visitatio iustinopolitana Augustini Valerii*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, 1986.
- Majer, Francesco: *Inventario dell'antico archivio municipale di Capodistria*. Capodistria, 1904.
- Mihelič, Darja: Apollonio: družina notarjev, vicedominov, konzulov, sodnikov, prokuratorjev ... *Acta Histriae* 23, 2015, št. 4, str. 631–654.
- Mihelič, Darja: I quaderni dei vicedomini, i libri di conto e i manuali di mercatura come fonti per le ricerche sulla storia dei prezzi (prima metà del XVI secolo). *Annales* 28, 2018, št. 1, str. 91–118.
- Mihelič, Darja: Piranska razglednica iz prvih desetletij 17. stoletja. *Annales* 2, 1992, str. 257–266.
- Mihelič, Darja: Piranski notar Dominik Petenarij – pričevalec časa. *Acta Histriae* 19, 2011, št. 4, str. 645–658.
- Mihelič, Darja: Podatki o cenah v prvi polovici 16. stoletja: Istra – Kranjska – Evropa = Podaci o cijenama u prvoj polovici 16. stoljeća: Istra – Kranjska – Evropa = Data on prices in the first half of the sixteenth century: Istria – Carniola – Europe. *Ekonomika i ekohistorija* 13, 2017, št. 13, str. 96–119.
- Mihelič, Darja: Pristop k razpoznavanju članov elite. Obalna mesta Slovenije v srednjem veku. *Mestne elite v srednjem in zgodnjem novem veku med Alpami, Jadranom in Panonsko nižino* (ur. Janez Mlinar in Bojan Balkovec). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2011, str. 148–165 (Zbirka Zgodovinskega časopisa, 42).
- Mihelič, Darja: Življenje in poslovanje nekaterih Cavianijev v srednjeveškem Piranu. *Kronika* 34, 1986, št. 3, str. 125–136.
- Mihelič, Darja: Življenje in poslovanje nekaterih Peronijev v srednjeveškem Piranu. *Kronika* 28, 1980, št. 1, str. 14–22.
- Oratio, ac metra D. Hippolyti Boccii Vlmensis Picensi, Artium Liberalium, ac Philosophiae Doctoris, In obitu Perillustis, ac Excellentiss. D. D. Nicolai Petronii Caldanae, Antiquissimi Patritii Pyrrhanensis, I. V. Consultissimi. In Venetia dal Pinelli, MDC XXV.*
- Pahor, Miroslav in Šumrada, Janez: *Statut piranskega komuna od 13. do 17. stoletja*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1987 (Viri za zgodovino Slovencev, knjiga 10).
- Pahor, Miroslav: Oblastni in upravni organi Pirana v dobi Beneške republike. *Kronika* 6, 1958, št. 3, str. 109–130.
- Pahor, Miroslav: *Socialni boji v občini Piran od XV. do XVIII. stoletja*. Ljubljana: Mladinska knjiga; Piran: Pomorski muzej »Sergej Mašera«, 1972.
- Peršič, Janez: Družina florentinskih bankirjev Soldanieri in Piran. *Kronika* 25, 1977, št. 1, str. 12–18.
- Peršič, Janez: Florentinec Franciscus Benzini, bankir v Piranu (1338–1348). *Kronika* 23, 1975, št. 3, str. 138–148.
- Peršič, Janez: *Židje in kreditno poslovanje v srednjeveškem Piranu*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, 1999 (Historia. Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 3).
- Reisp, Branko: Prvi (protestantski) tiskar na Slovenskem Janez Mandelc. *Zgodovinski časopis* 47, 1993, št. 4, str. 509–514.
- Seche, Giuseppe: Le fonti inventariali e gli studi sulla circolazione del libro. Problemi e risultati. *Libri, lettori e biblioteche nella Sardegna medievale e della prima età moderna (secoli VI–XVI)* (ur. Giovanni Fiesoli, Andrea Lai, Giuseppe Seche). Firenze: SISMEL–Edizioni del Galluzzo, 2016, str. 29–42 (Biblioteche e archivi, 30. Repertorio di Inventari e Cataloghi di Biblioteche Medievali. Texts and Studies, 2).
- Stipišić, Jakov (ur.): *Inventar dobara Mihovila sukna-ra pokojnog Petra iz godine 1385*. Zadar: Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru, 2000.
- Stipišić, Jakov: Inventar dobara zadarskog patricija Grizogona de Civalelis iz 1384. godine. *Zbornik Histroijskog zavoda JAZU u Zagrebu*, vol. 8, 1977, str. 375–410.
- Viler, Meri: *Družina Dapretto iz Pirana*. Koper: Univerza na Primorskem. Fakulteta za humanistične študije. 2010 (zaključno delo).
- Visitatio Iustinopolitana: gl. Lavrič, Ana.
- Weyrauch, Erdmann: Nachlassverzeichnisse als Quellen der Bibliotheksgeschichte. *Bücherkataloge als buchgeschichtliche Quellen in der frühe Neuzeit* (ur. Reinhard Wittmann). Wiesbaden: Harrassowitz, 1985, str. 299–312 (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens 10).
- Zudič Antonič, Nives: *Zgodovina in antologija italijanske književnosti Kopra, Izole in Pirana di Capo-*

distria, Isola e Pirano. Capodistria = Koper: Unione italiana = Italijanska unija, 2014.

SPLETNE STRANI

Enciclopedia Treccani:

https://www.treccani.it/enciclopedia/francesco-datini_%28Dizionario-Biografico%29/
[https://www.treccani.it/enciclopedia/giovanni-battista-goineo_\(Dizionario-Biografico\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/giovanni-battista-goineo_(Dizionario-Biografico)/)
https://www.treccani.it/enciclopedia/marco-petronio-caldana_%28Dizionario-Biografico%29/

Obrazi slovenskih pokrajin:

<https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/petronio-caldana-nicolo-antonio/>

Slovenska biografija:

Bernardi, Karin: Petronio Caldana, Marco, grof (1651/1655–1717):
<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1023180>

Università degli Studi di Trieste:

<http://hdl.handle.net/10077/20800>

<http://www.vace.si/Simoniti.htm>

S U M M A R Y

A contribution to the genealogy of a sixteenth-century intellectual from Piran. Almerigo Petronio and his family

The contribution presents the eminent Petronio family from Piran. The idea to write this article was inspired by a chance find of a probate inventory of impressive movable and immovable property owned by one of its members, Almerigo Petronio from the end of the sixteenth century. His legacy also comprised over 360 manuscript and printed books with highly varied contents, ranging from theology, philosophy, history, and law to linguistics, grammar, literature, as well as medicine, natural sciences, and education, written either as interpretations of classical authors or as works of contemporary erudite men. Because such a list (catalogue) of units from a private library represents a unique specimen for Slovenian Littoral towns, it aroused curiosity about the family origins of the library's holder, who can be considered a representative of the intellectual elite of his time. The Petronio family – the earlier form of the surname was Petrogna – can be continuously followed throughout centuries since its first mention in the thirteenth century. Where direct family relations are not indicated in the materials examined, they may be inferred from personal names that repeated from one generation to another, having been ordinarily passed on from the grandfather to the grandson: Almericus/Almerigo, Dominicus, Facina, Henricus, Iohanes, Marcus, Marquardus, Nicolaus, Petrus, and so on. Another constant feature was the family's engagement in public life. Whereas membership in the Grand Council of Piran automatically ranked them among the town elite, the Petronios were also among the wise men (*sapientes*) sitting in the twelve-member Council of Sages (Minor Council). Their prominence is further attested by their holding positions of town officials, consuls, judges, *vicedomini*, town representatives, and so on. In the sixteenth century, a few Petronios also joined the Piran clergy. By the first half of the seventeenth century, the Petronio family had accumulated enough property to assume primacy over Piran.

Grb rodbine Petronio (Aldo Cherini in Paolo Griio: Le famiglie di Capodistria. Trieste, 1998, str. 171).